

Podstawa prawna

Z artykułu 3 nr 1 Konwencji o prawach dziecka wynika, że we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Konwencja o prawach dziecka została inkorporowana przez prawo norweskie w § 3 Ustawy o wzmacnianiu pozycji praw człowieka w norweskim prawie (ustawie o prawach człowieka) (Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)), i w związku z tym obowiązuje na równi z prawem norweskim. Postanowienie o zabezpieczeniu interesu dziecka jest poza tym odzwierciedlone w § 4-1, ustęp pierwszy ustawy o ochronie praw dziecka (Lov om barneverntjenester) oraz zawarte w § 104 ustęp drugi Konstytucji (Grunnloven). Sąd najwyższy (Høyesterett) wypowiedział się w wyroku opublikowanym w Rt. 2015 na stronie 93, że interes dziecka nie jest tylko jednym z wielu względów, ale ma stanowić punkt odniesienia, być szczególnie wyróżniony i ma stać na pierwszym planie (akapit 65).

Zgodnie z artykułem 3 nr. 1 konwencji, interes dziecka jest jedną z czterech podstawowych zasad. Zgodnie z podstawową zasadą, interes dziecka ma zawsze leżeć u podstaw interpretacji i stosowana pozostałych postanowień konwencji. Na przykład interes dziecka jest zdecydowanie ważniejszy niż potrzeba rodziców do przebywania z dzieckiem czy do kontrolowania dziecka. Jeśli istnieje ryzyko, że dziecko może doświadczyć przemocy fizycznej lub psychicznej, innych form krzywdzenia lub nadużyć, braku opieki lub ochrony, obowiązkiem władz publicznych jest interwencja i zapewnienie dziecku niezbędnej ochrony. To samo tyczy się, jeśli uzna się, że sposób opieki nad dzieckiem nie zapewnia mu niezbędnego poczucia stabilności, spokoju, bezpieczeństwa i przewidywalności.

Z § 104 Konstytucji ustęp pierwszy, zdanie pierwsze, wynika prawo dziecka do poszanowania jego ludzkiej godności. Poszanowanie godności człowieka polega, między innymi na tym, że dziecko nie może być upokarzane ani psychicznie, ani fizycznie. Artykuł 19 Konwencji o prawach dziecka podkreśla właśnie odpowiedzialność władz publicznych za ochronę dzieci przed przemocą, krzywdą i innymi nadużyciami. Przez przemoc rozumie się tu przemoc zarówno fizyczną jak i psychiczną. W § 30 Ustawy o dzieciach i rodzicach [Lov om barn og foreldre (barnelova - bl.)] dotyczącym zakresu władzy rodzicielskiej, w ustępie trzecim zapisane jest, że nie można narażać dzieci na przemoc, ani traktować w sposób zagrażający ich zdrowiu fizycznemu lub psychicznemu. Dotyczy to też sytuacji, gdy przemoc stosowana jest jako element wychowawczy. Zapis dotyczy wszelkich działań fizycznych i/lub psychicznych, które mogą zawierać element upokarzający, czyli wszystko od lekkiego klapsa po rozległą przemoc, jak również groźby, szykany, nękanie, mobbing, upokarzanie werbalne oraz wyzwiska. Przy dokonywaniu oceny tego, co rodzice mogą, a czego nie mogą robić swoim dzieciom, poprzeczka, które wyznacza, jakie czyny uznaje się za upokarzające, zawieszona jest nisko.

Związek między artykułem 3 nr 1, a artykułem 19, wyraża się między innymi tym, że dziecko należy chronić wtedy, kiedy istnieje ryzyko, że zostanie narażone na jeden z, lub więcej czynów wymienionych w artykule 19 oraz czyny objęte m.in. w § 30 ustęp trzeci, mimo, że na przykład rodzice lub inne osoby dorosłe wyrażają inne potrzeby lub podkreślają inne okoliczności. Interes dziecka i jego potrzeba posiadania ochrony i dobrej opieki są zdecydowanie ważniejsze niż potrzeby dorosłych.

Z artykułu 12 Konwencji o prawach dziecka wynika również, że należy wysłuchać dziecka w kwestiach, które go dotyczą. Przy uwzględnianiu poglądów dziecka, należy wziąć pod uwagę jego wiek i stopień dojrzałości. Zapis ten ma odzwierciedlenie, między innymi w § 4-1 ustęp drugi Ustawy o ochronie praw dziecka (lov om barneverntjenester) i wynika z § 104 ustęp pierwszy zdanie drugie Konstytucji. Tak samo artykuł 3 nr 1 wyraża treść artykułu 12, podstawowej zasady konwencji. Artykuł 3 nr 1 oraz artykuł 12 są ze sobą nierozdzielnie związane, i oznacza to między innymi, że należy wysłuchać dziecka w kwestii tego, co leży w jego interesie. Jednocześnie należy spojrzeć na to w kontekście tego, o jakich szczególnych okolicznościach jest mowa oraz w jaki sposób natura sprawy ma znaczenie dla interpretacji stopnia dojrzałości dziecka.

W sprawach dotyczących przemocy wobec dziecka, przy uwzględnianiu opinii dziecka, należy wziąć pod uwagę wiedzę na temat tego, co przemoc ze strony bliskich opiekunów robi z dzieckiem. Jedną z cech charakteryzujących rodziny, w których przemoc, inne zachowania upokarzające lub dysfunkcyjny model komunikacji napędzają relacje, jest lojalność dziecka w stosunku do członków rodziny i chęć ochrony tychże członków. Dzieci mają skłonność do przedkładania potrzeb innych ponad własne potrzeby, a w wyniku tego do przyjmowania na siebie winy za zaistniałe zdarzenia, za które odpowiadają dorośli. W pewnych wypadkach w interesie dziecka będzie nie przykładanie zbyt wielkiej wagi do jego opinii, ponieważ nie jest ono w stanie chronić samo siebie, bo koncentruje się na ochronie innych.

Zarówno z zapisów w Konstytucji dotyczących praw dziecka, Konwencji o prawach dziecka i pozostałego prawodawstwa na ten temat wynika jasno, że organy władzy publicznej są zobowiązane do podjęcia działań wobec dzieci, które w ten czy inny sposób są - lub istnieje ryzyko, że będą - narażone na upokorzenia ze strony rodziców. Na służbie ochrony praw dziecka (barneverntjenesten) spoczywa tu szczególna odpowiedzialność. Z § 1-1 opisującego przedmiot ustawy o ochronie praw dziecka (barnevernloven) wynika, że ustawa ma na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży, żyjącym w warunkach, które mogą zagrozić ich zdrowiu i rozwojowi, niezbędnej pomocy i opieki we właściwym czasie. Służba ochrony praw dziecka jest tą instancją, która najpierw musi ustosunkować się do tego, co to oznacza dla poszczególnych dzieci. Zapis określający cele ustawy skonkretyzowany jest innymi zapisami ustawy, takimi, jak obowiązek służby ochrony praw dziecka do zbadania sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka, por. § 4-3 ust. o ochronie praw dziecka (bvl.), obowiązek rozważenia działań pomocowych zgodnie z § 4-4 ust. o ochronie praw dziecka (bvl.), lub też obowiązek rozważenia, czy należy wniesić do komisji wojewódzkiej (fylkesnemda) sprawę o przejęcie opieki nad dzieckiem, por. § 4-12. Służba ochrony praw dziecka ma również obowiązek zastosowania natychmiastowych środków, na przykład na mocy § 4-6 ustęp drugi ustawy o ochronie praw dziecka (bvl.), jeśli sytuacja zostanie uznana za nagłą.

Służba ochrony praw dziecka ma, zgodnie z § 4-3 ustawy o ochronie praw dziecka (bvl.) zbadać i przeanalizować całkowitą sytuację opiekuńczo-wychowawczą dziecka. Rodzeństwo, wobec którego podejrzewa się narażenie na takie same okoliczności, należy chronić na mocy tego samego prawa, por. § 4-2 ustawy o ochronie praw dziecka (bvl.) dotyczący informacji o niepokojących okolicznościach, por. § 1-1 ustawy o ochronie praw dziecka (bvl.).

Po przejęciu opieki nad dzieckiem, służba ochrony praw dziecka ma obowiązek dokładnej obserwacji dziecka w nowej placówce opiekuńczo-wychowawczej, por. § 4-16.

Kwestia przywrócenia opieki rozpatrywana jest przez komisję wojewódzką (fylkesnemda), por. § 4-21 ustęp pierwszy ustawy o ochronie praw dziecka (bvl.). Służba ochrony praw dziecka nie ma możliwości przekazania dziecka z powrotem przed tym, jak komisja wojewódzka ewentualnie wyda decyzję o zniesieniu decyzji o przejęciu opieki nad dzieckiem.